

Intonacija »Dječjeg groba« je romantičarska (sumorna zbog predsmrtnog govora, demonskog prisustva groblja, ali i nekako nevezovatno radosna, jer deca nemaju pravu predstavu o smrti, umiranje je za njih tek odlazak u nešto nepoznato), pomalu u duhu Branka Radičevića, Ivana Gorana Kovačića i Georga Trakla, tek tu i tamo bodlerovski prenaplašena.

Pesme Gorana Babića deluju svojom sintomijom kao oštrica: bolan problesak, ta zlosutnja, iznenaduje čitaoca — odjednom on se zatiče kao u nekom ružnom snu, a budi se uzdrman vizijom, tragično ponesen i potresen. To je poezija antinomija, privlačnosti i odbojnosti: eminentnog i pleonastičnog, dobrog i zlog, sreće i žalosti. Svojevrsna lirska poliklinika u kojoj se neguju posebno osetljivi senzibiliteti koji rezonuju prvi i poslednji put, pre nego ih teške bolesti isišu do kraja, ostavljaju o sebi svedočanstva i ispovesti, jedan nepoznat i nepriznat svet, ali stvaran i ti pičan.

Knjiga Dušana Patića »Čioda (Ulisov osmeš)« sadrži 33 pesme, nastale za poslednje četiri godine, uglavnom objavljivane u književnim listovima i časopisima (»Polja«, »Književna reč«, »Dalje«, »To jest«, »Ulaznica«).

Knjiga, već od samog naslova — »Čioda« — čvrsto je koncipirana kao mreža stihova, metaforički, u punom smislu te reči, ali i sa jasnim postmodernističkim programom. Bilo da je reč o citatnosti, fragmetarnosti ili o evokativnom adiranju i kombinatoričkim asocijacijama, svako pažljivije čitanje Patićevog rukopisa svedoči nam o senzibilitetu mladog pesnika koji je, svakako, mnogo više od očekivanog početničkog poriva i duhovne napetosti. »Čioda« Dušana Patića, znači, produkt je mladog pesnika, ali i zrelog, poetički jasno zasnovanog koncepta.

Pored uvodne pesme, knjiga sadrži pet ciklusa: »Vodopadi, vodoskoci«; »Cvet staniola«; »Tih vazduh«; »Pleititame« i »Žile po žilama«. Ovakva organizacija knjige, kao sama struktura pesama (one su, uglavnom, duže, sastoje se od brojevima obeleženih poetskih fragmenata, u nizu od jedan do deset, najčešće šest fragmenata) upućuju na već pomenuti pesnički postupak: pesnički svet je iskidan, minimaliziran, sveden na simbolički znak; pesnički ritam je ubrzan, sav u grču, otukava kao što savremeni život diktira — zadihano, uznemireno; tako da se za poeziju Dušana Patića zaista može upotrebiti sintagma koja stoji u podnaslovu — »pljusak stihova«.

Stihovi Dušana Patića imaju očiglednu težnju da se zabodu u uši slušalaca (čitalaca, poput čioda. Može se, metaforički, govoriti o njima kao o »vodopadima« i »vodoskocima« reči, baš kao što stoji u istoimenom ciklusu, ali i oštrici, poput žileta, koja pokušava da prodre u svest, koja nastoji da prevlada tamu, tj. »zanos mraka«.

Ovi stihovi, na jednoj strani, prizivaju uticaj dadaizma, »metapoetike«, imažizma i futurizma; a na drugoj strani — magiju reči i metaforičko blago kako našeg narodnog tako i našeg modernog pesništva (Laze Kostića, pre svega).

Poezija Dušana Patića, najboljim svojim delovima je muzičko-lirska evokacija univerzalnog književnog jezika i pesničke slike; pokušaj da se obnovi metafora, dočara iluzivna perspektiva jezika i »transcendentalno« raspoloženje lirskog subjekta. U svakom slučaju pokušaj koji je zavredio uknjenje i obelodanjanje.

Knjiga Miodraga Raičevića »Čarape u travi« umalo da mi promakne, tj. da ostane neprikazana u »Poljima«. Sa njom je, kod mene, ovakav slučaj: pročitao sam je, oraspoložila me i vrlo brzo sam je zaboravio, kao neki dobar vic, koje ne pamtim i ne umem da pričavam. Dakle, u pitanju je zbirka poetskih dosetki, vrlo često uspešnih; svojevrsna »zakletva u smeh« titogradskog pesnika Miodraga Raičevića.

Četrdesetak pesama koje su sabrane u knjizi »Čarape u travi«, imaju gotovo sve elemente neophodne za pridobijanje svojih čitalaca: duhovite su, ponekad lascivne, uglavnom kraćeg oblika (dakle, ne mogu biti dosadne), potiču iz zadovoljstva i podstiču na zadovoljstvo. »Zadovoljstvo, međutim, nije element teksta, nije bezaluzni ostatak. Ono ne zavisi od neke logike uma ili čudnosti; ono je skretanje, nešto što je u isti mah revolucionarno i asocijalno, i ne može da bude stavljeno na teret nekakve ko-

lektivnosti, mentaliteta, idiolekt«, primetio je Rolan Bart.

Pesme Miodraga Raičevića su jednostavne, bez »verbalne raskoši«, deluju spontano, tek tu i tamo zakočene subjektivnim primerima i ponentom. Kao i sa smehom uopšte, tako i humor kod ovog pesnika može da izazove protivrečne efekte: da se o njemu govori isključivo kao o autoru duhovitih šala, s mogućnošću da se njegove dosetke ne moraju dopasti, kao i pod

pretpostavkom da smešak nad stihovima (ako je jedini kvalitet) ne mora značiti i vrednosni komentar, »jer se mi ne smijemo samo onim riječima i djelima koja su puna duha i ljepote, nego i onim koja u sebi kriju kakvu glupost« (Kvintilijan). A ne bi valjalo da je tako. Pesnik Miodrag Raičević, pored šarma i dosetljivosti, poseduje i dovoljno poetskog dara i veštine. Za očekivati je od njega i supstancijalne i kompleksnije lirske učinke.

točka i mravi

Krešimir Mićanović: DOK PRELAZIM ASFALT, »Quorum«, Zagreb 1988.

zulja daki

Nije nam bilo lako da čujemo glas Krešimira Mićanovića odveć izlomljenog i prevarenog, uplašenog i zbunjenog, u njegovom (verujemo iskrenom) pokušaju da zapeva. Jer, pesma »sendviča i gradova«, zatim »vrata, jagoda, lubenica, ruke, razglednica, mraka...« pokazala se teškom, šta više zatvorenom u patetične i ljubomorne istorije svakodnevnog bezličnog trajanja.

Krešimir Mićanović, ispisuje u svojoj knjizi prvcu »Dok prelazim asfalt« stihove jedne zakasnele i već nebrojeno puta ispisivane konkretističke orijentacije. Prolazeći kroz šest zakruženih delova zbirke, bivamo učlanjeni u »klub sećanja« i zatrpani silesijom oprobanih i brzih gotovo samo skiciranih, prozaičnih slika (pesme: breskva, novine, otac, pauk, ženske gaćice), među kojima, videćemo to kasnije, pojedine nose i dublje inherentno smisaono značenje. Drugi deo zbirke naslovljen »dubrovnik 1950«, najbolji, izneverava važno obećanje postavljeno u naslovu. Naime, nije reč o razvijanju ili otkrivanju u predele istorijskih sretnih traženja i uspomena, već o slici savremenih egzistencijalističkih strahova i borbi, koju razvijaju pesme: »dubrovnik 1950, geometrija, mravi«.

Treći i četvrti deo pod naslovima »struja« i »djevojka« nastavak su, međutim, početnih, vrlo nesretnih i nesigurnih priča o ljudskom putu koji se kreće od »vrata, jagoda, lubenica, ruku, razglednica, djevojke« do eventualno nekog »susreta«. Peti deo zbirke »grgur ninski« ukazuje na kulturne obzore mladog autora (interesovanja za slikarstvo i muziku), pri čemu treba izdvojiti pesmu »razred hladnih džepova« u kojoj je upadljivo i vrlo dobro ocrtan jedan ne tako redak motiv u poeziji ovog autora: motiv mladića sa knjigom. Ova pesma pod velom površnih, tek naznačenih običnih zbivanja skriva i oset jednog posvemašnjeg i poznatog savremenog straha. U formalnom smislu, isti će se izlomljenim stihovima, nešto zgrusnutijim i manje narativno organizovanim, a na stilskom planu određenim brojem izvanrednih poetskih slika i metafora, kojima, inače, nije naklonjena poezija Krešimira Mićanovića. U svakom slučaju, to je pesma koja zaslužuje da bude uočena i izdvojena. Šesti i poslednji deo zbirke »željezničar hrabal« vraća nas ponovo neozbiljnom i gotovo praznom »čeretanju« o »časi, anketi, štakoru, knjižnici« unoseći samo u pesmi »željezničar hrabal« poetski oblikovnu ideju jednog svetskog poretko zasnovanog na sivom i sumornom povlačenju dana u noći, mraka u svetlosti antena i TV aparata.

Posmatrajući u celini ovu zbirku pesama nećemo pogrešiti ako zaključimo da je u pitanju pesnik kojeg karakteriše poetska želja i osobeni govor, koji je, međutim, vrlo retko odmeren i uzvišen u svojoj ideji, a, na žalost, mnogo češće samo brbljav i podatan svakovrsnim banalnostima. Poetska supstancijalnost tako izostaje u većini pesama ovog autora. Poetskim slikama i metaforama upravo nije naklonjen, otuda mu je jezik površan, iako (imajući u vidu izuzetke koji zablajstaju svežinom čarobne, iznova pronađene reči, na primer u pesmi »novine«: »plin zvuk remena«, »mrak olova« i slično) pokazuje da nije bez dara, što bi moglo da bude jedan od putokaza u njegovim budućim traganjima za pravim izrazom.

Krešimir Mićanović u prvom redu, kao i drugi pozvani i nepozvani čitaoci mogli bi

nam, međutim, zameriti da smo bili vrlo nepažljivi u čitanju, što će reći nepravedni u kritičkoj oceni, te u tom smislu ukazati na stihove pesme »djevojka«:

»... To me ne smeta. Mislim, pjevati na biciklu za grad i cestu.«

Odgovorili bismo: pevati na biciklu ili na nogama, na krevetu ili na krovu, može se i ne čini nam se bitnim u aksiološkim utakmicama vezanim za jednu pesmu. »Pjevati za grad i cestu« — više nikako, osim u nekim iskrivljenim i davno istrošenim predstavama, ne znači pevati jalovo i siromašno, posebno ne to da takva poezija mora biti vezana za »kafić i djevojku«, »jockericu«, »light-schow«, »londonski times i žvaku«, a još manje ne to da bi morala ispisivati samo stranice pune konkretnih predmeta i predmetnosti, koji ne nude nikakve osmišljene predstave ili barem skromne invencije.

Ali, zašto onda baš ova zbirka? Zašto pokušaj analize i prikaza stihova koje prevashodno posmatramo u negativnom osenčenju? Postoje li zapravo stihovi koji odudaraju od sveukupnog utiska zbirke i u kojima je poetskim jezikom uspešno iskristalizirana stanovita poruka ili ideja? Odgovor je potvrđan.

Naslov ovog prikaza — TOČKA I MRAVI — najbolje izražava to egzistencijalističko, nesumnjivo određujuće i strahotno, puno strepnji osećanje, koje nalazimo u pesmama drugog dela zbirke: »dubrovnik 1950, geometrija, mravi«. Jednu od glavnih teza egzistencijalistički usmerene filozofije: ne saznanje stvarnoga u oblasti apstraktnog, nego pitanje o postojanju onoga koji pita. Točka i mravi — kao dva pola jednog, kao dvostruko određenje čoveka u savremenom nemirnom svetu, pustolovno ili tragično sagledano, iznenaduju. Tim pre, što odudaraju od ostalih stihova, spajajući u sebi odrednice predmetnog konkretnog osposobljavanja i jedne lepe, vanredno snažne jdeje.

»... Točka sam kružnice koja

Matematička logika potvrđuje ovu pretpostavku, ali poezija nikada nije bila matematika. Otuda čovek — točka, iako jeste deo većih sistema, biva takvim kakav jeste, potrebna individua i mikrokosmos. Mogućnost njegovog ili njenog izdvajanja to potvrđuje. Uostalom, kao i pitanje:

»Zašto i sumnjati u samoopstojanost nas samih?»

Sigurno koračamo sve do trenutka kada slučajno ugledamo vlažnu točku zida...«
(»zemlja«)

Mravi su, međutim, u istoimenoj pesmi u jednoj vanredno slikovitoj i u spoljo poetskoj slici podeljeni u tabore i učinjeni učesnicima jedne nepravedne, ali biološki opravdane, večite i surove borbe za čistu egzistenciju.

Osvrćući se još jednom na celokupnu zbirku, izdvajamo stihove drugog dela zbirke i pesmu »razred hladnih džepova« iz preposlednjeg dela, o kojoj smo nešto više rekli u početku našeg prikaza. U tim stihovima poetsko »označeno« dobilo je svoj izraz. Strah i samoća, strepnja i gađenje — lirski subjekt savremenog senzibiliteta istisnuje je kao svoje primarno i nezamislivo shvatanje i osećanje sveta. Zato ih ističemo, a ovaj prikaz završavamo poslednjim stihovima iz »razreda hladnih džepova«, jer ova zbirka pruža svom čitaocu i mogućnost takvog njenog viđenja.